

AZERBAJYCAN
TÜRK KÜLTÜR DERGİSİ

Azerbaycan Kültür Derneği
Yayın Organı

Yıl 26 — Sayı : 223

Sayı 10 Liradır.

(Dış Ülkelerde iki katıdır)
Temmuz, Ağustos, Eylül
1977

İmtiyaz Sahibi :
Azerbaycan Kültür Derneği
Adına

FEYZİ AKÜZÜM

Gönel Yayın Müdürü :

AHMET KARACA

Sorumlu Müdür

Dr. AHMET YAŞAT

İlan ve Reklam İşleri

MEHMET BURÇ

Kapak Kompozisyonu :

HÜSEYİN MUMCU

Dizgi ve Baskı :
Kardeşler Matbaası
ANKARA

İdare Yeri :
Anafartalar Vakıf İşhanı No. 324
P.K. 165 — Ankara

Dergimize gönderilen yazılar
basılsın, basılmasın
geri verilmez.

Bu Dergi, Basın Ahlak Yasası-
na uymayı taahhüt etmiştir.

İlan tarifemiz :
Kapak içi ve kapak arkası :
1.500 TL.
Metin arası, santımı : 50 TL.

15 Eylül 1918 Tarihi

Günümüzün İhtişamı

15 Eylül 1918 tarihi, Azerî Türklerinin ol-
duğu kadar bütün Türklük âlemi için de bir
dönüm noktasıdır. 15 Eylül, Anadolu'dan
Azerî Türklerinin yardımına koşan Kahraman
Mehmetçiğin, komünist Rus ve Ermeni sürü-
lerini Hazer denizine döktükleri, İlk Türk
Cumhuriyeti Azerbaycan'ın başkenti Bakü'yü
kurtardıkları ve Azerbaycanlıların her yıl bay-
ram olarak kutladıkları ihtişamlı bir günün
tarihi adıdır.

İnsanların insanlara, milletlerin millette-
re yardım elini uzatması, onların dertleri ile
hemdert olması, sevinçlerine katılması insan-
lığa onur veren bir haslettir. Hele bir mille-
tin, çeşitli sebeplerle kendisinden ayrı düşmüş
kardeş topluluklarına iyi veya kötü günlerin-
de ellerini uzatması, millet olma şuuruna er-
menin bir sonucudur.

Kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal ge-
lişmelerin, teknik ilerlemelerin sonucu küçü-
len dünyamızda, milletler kendi hükümlerlik-
leri dışında kalan kardeşlerinin meselelerine
bigane kalmamaktadırlar. Rejimleri ne olur-
sa olsun, her millet kendi soyundan, kendi di-
ninden, kendi kültüründen olan topluluklara
sahip çıkmaktadırlar. Bir bakıyorsunuz bir
Fransız cumhurbaşkanı Kanada'da bulunan
Fransız topluluğuna sahip çıkarken, işgalci
komünist Ruslar, Türkistan Türklerini, kızıl
Çin işgal altında bulunan Doğu Türkistanlı
kardeşlerine yardım etmeğe teşvikten geri
kalmıyorlar. Başta Amerika Birleşik Devlet-
leri olmak üzere Batı Dünyası, Kıbrıs konu-
sunda Yunanistan'ın yanında yer alarak, ken-
di savunmalarını tehlikeye düşürecek bir ba-

BU SAYIDA

Edöbiyat, Tarih, Dil, Kültür

- 15 Eylül 1918 Tarihi Günümüzün İhtişamı
- 4 X — Azerbaycan'da Sovyet Kolonizasyon siyaseti.
Mirza Bala
- Kafkas Barı (Şiir)
Korim Yayıcı
- Esir Milletler Haftası Bildirisi
- Azerbaycan Gazeli (Şiir)
A. Dağlı
- Kızıl ve Kara'ya Karşı Ne Yapmalıyız?
Ali Üçtepe
- Azerbaycan'dan Gelen Sesler: Babek (Şiir)
Halil Rıza
- İl Dayağı (Şiir)
Barız
- Tazelendi (Şiir)
Hafız Ali
- Sabroyle Oğul Düzelir (Şiir)
Evcz Memmedoğlu
- Toylara Düşünlere Başlandı
Nurettin Babaoğlu
- X — İran Türkleri
Prof. Dr. İsmail Kayabalı
Cemender Arslanoğlu
- Haberler
- Dernek Çalışmaları
- Cemiyet Hayatı

siretsizliğin, bir hristiyan yobazlığının tipik örneklerini verirken, İslâm ülkeleri de Kıbrıs Türklerinin haklı davalarını alkışlamaktan geri kalmıyorlar. Arap âlemi, soydaşları Filistinli Arapların yardımına canları, kanları, maddi ve manevî bütün varlıkları ile koşarken, İslâm ülkelerinin her türlü yardımını sağlamak için siyasi faaliyetlerden geri kalmıyorlar. Bu misâlleri daha da çoğaltabiliriz. Tarih bize gösteriyor ki, milletler, soyca, dince ve kültürce kendilerine yakın olan toplulukların yardımına koşmayı, ancak millet ve milliyet şuuruna erdikten sonra başarılı bir şekilde yapabiliyorlar.

Kendi tarihimizden de bu görüşe misâller verebiliriz. İmparatorluklar, devletler kurmuş bulunan Türk milleti, türklük şuuruna erdikten, milleti millet yapan unsurların kendi milliyetçiliğinde de çiçeklendiğini gördükten sonra, 20. asırda üç kere giriştiği asil hareketini başarıya ulaştırmış, bunun insani olduğu kadar milli bir görev olduğunu da idrak etmiştir.

Asrımızda, millet ve devlet hayatımızda, milliyet fikrinin hakim unsur olması sonucudur ki, Türk Ordusu, ilk defa 1918 yılı Haziran'ın 15'inde, İlk Türk Cumhuriyeti Azerbaycan hükümetinin yardım talebinde bulunması üzerine, kardeş yardımına koşmuştur. Böyle bir yardıma koşma, Türk tarihinde büyük bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Bunu Hatay Türklerinin kurtarılması ve Hatay'ın Anavatan'a kavuşturulması, Kıbrıs Türklerinin yardımına koşularak Rum mezalimine son verilmesi takip etmiştir.

Komünist Rusların beyazlara karşı iç harbi kazanmaları üzerine, bolşevikler gözlerini tekrar Çarlık zulmünden kurtulan Türk İlleri ile yeni hürriyetlerine kavuşmuş bulunan diğer ülkelere dikmiştir. Daha Lenin döneminde Rusların, komünizmi bir işgalci si-

**A Z E R B A Y C A N
T Ü R K K Ü L T Ü R D E R G İ S İ**

Azerbaycan Kültür Derneği

Yayın Organı

Yıl 26 — Sayı : 224

Sayı 10 Liradır.

(Dış ülkelerde iki katıdır)

Ekim, Kasım, Aralık

1 9 7 7

İmtiyaz Sahibi :
Azerbaycan Kültür Derneği
Adına

FEYZİ AKUZUM

Genel Yayın Müdürü

AHMET KARACA

Sorumlu Müdür

Dr. AHMET YAŞAT

İlan ve Reklam İşleri

MEHMET BURÇ

Kapak Kompozisyonu :

HÜSEYİN MUMCU

Dizgi ve Baskı :
Kardeşler Matbaası
ANKARA

İdare Yeri :
Anafartalar Vakıf İşhanı
No. 324
P.K. 165 — Ankara

Dergimize gönderilen yazılar
basılsın basılmasın
geri verilmez.

Bu Dergi, Basın Ahlak Yasası
sına uymayı taahhüt etmiştir

İlan tarifemiz :
Kapak içi ve kapak arkası :
1.500 TL.
Metin arası, santimi : 50 TL.

İNSAN HAKLARI ve DÜNYAMIZ

Türk Milliyetçiliğinin belirgin özelliklerinden en önemlisini, şüphe yok ki insan haklarına saygı teşkil etmektedir. Bu özellik, tarihimizin enginliklerinde daima ön planda yer aldı. Türkler, kurdukları imparatorluklar, irili ufaklı devletlerin hudutları içinde yaşayan diğer milletleri, hiçbir zaman kendilerinden ayrı düşünmediler. Onlara devletin çeşitli kademelerinde hizmetler verdikleri gibi, dinlerini, dillerini, örf ve adetlerini her çeşit varlıklarını korumalarını sağladılar. Yakın ve uzak bütün tarihi dönemlerde, insan haklarına saygıyı ön planda tutan tek millet Türklerdir. İmparatorluklar kurmanın, üç kıtada devleti hakim kılmanın, tarihle yaşat olmanın sırrı işte burda düğünlenmektedir.

Dünyamız, bugünkü durumu ile mekân ve zaman dilimlerini ileri tekniğin dişlileri arasında eritti, Haşmetini yitiren, küçülen ve zavalılaşan böyle bir dünya ile bugün karşı karşıya değil miyiz?

Afrika'nın herhangi bir köşesinde bir zenci kabilesinin dertleriyle dertlenmiş görünen komünist ve kapitalist dünya acı gerçekleri görmemezlikten gelemez. Kapitalist emperyalizm, kovulduğu ülkelere bu defa ekonomik ve kültürel yollardan yeniden girmeye çalışmaktadır.

Komünist emperyalizm de boş durmamakta, sömürmeyi tasarladığı ülkelere çengel atma yollarını aramaktadır. Bu ülkeler, bu komünist çengeline takılmayı görsünler, Azerbaycan'da, Kuzey kafkasya, da, İdil-Ural'da, Ulu Türkistan'da, Belorusya'da, Baltık Ülkelerinde Gürcistanda, Ukrayna'da oynadıkları oyunları, onlara da oynamaktan gecikmiyeceklerdir. Bu yönden çok çok tecrübeleri vardır

BU SAYIDA

Edebiyat, Tarih, Dil Kültür

- İnsan Hakları ve Dünyamız
- Azerim, Bayım, Canım, (Şiir) **Abay Dağlı**
- Sovyet Sömürge Siyaseti ve Türk Dili
Prof. Dr. Tahir Çağatay
- Aras'a (Şiir)
Kerim Yayıcı
- «Açık Söz» Gazetesi
Feyzi Aküzüm
- Türk Derler (Şiir)
M. Veli Özkan
- Ucalın Balalar (Şiir)
Süleyman Büyükdag
- Dilimiz Üzerinde Düşünceler
Prof. Dr. Saadet Çağatay
- Azerbaycan Matemî (Şiir)
Yücel İpek
- «Büyük Ekim Devrimi» Efsanesi
Yetkin Ural
- Hey vefasız Dilber Hey! (Şiir)
Hamit Dönmez
- Azerbaycan'dan Gelen Sesler :
Batabat (Şiir)
- Kepez (Şiir)
İslâm Seferî
- Realist San'atkar
Nebi Hezri
- Azerbaycan'da Abidelerimizin Acıklı Hali
Prof. Dr. Ekber Ağaoğlu
- Doç. Dr. Niyazi Rızaoğlu
Mimar Ömer Ömeroğlu
- Toylara Dügünlere Başlandı
Nurettin Babaoğlu
- Arasında (Şiir)
Halk Ozanı Elesker
- Orta Asya Türklüğünün Tarihi ve Çağdaş Durumu
Prof. Dr. İsmail Kayahalı
- Haberler
Çemender Arslanoğlu
- Dernek Çalışmaları
- Cemiyet Hayatı

Komünist Rusya'da bugün, komünistler ve Ruslar birinci, Esir Milletler ikinci, üçüncü sınıf vatandaş muamelesi görmektedirler. Bu ayırım siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda da en belirgin bir şekilde kendisini göstermektedir. Komünist Rus faşistlerin eline düşecek milletlerin vay haline; Üçüncü sınıf vatandaş olmaktan kendilerine kurtaracaklarını sanmasınlar.

Komünist ve kapitalist emperyalistlerin gölgesinde yeşeren bazı küçük sömürge ülkeler de, birer kene gibi yapıştıkları mazlûm milletlerin kanlarını emmekten zevk almaktadır. İşte dünyamızın genel görünümü, kaba çizgilerle böylece uzayıp gidiyor.

İnsanların, milletlerin birbirlerini sömür-müyecekleri, her milletin kendi mukadderatını bizzat kendisinin tayin edeceği gerçeğini ortaya koyan, insanlığa ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin imzalandığı tarihten bu yana 29 yıl geçmiş olmasına rağmen, alınan yol bir arpa boyunu geçmemiş durumdadır.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter «Siyasetimiz açık olmalıdır, samimi olmalıdır. İnsan Haklarının dış siyasetimizin belirgin bir temel prensibi olduğuna Amerika'nın taahhüdünü bir kez daha teyit ettik» demesine rağmen milyonlarca insanın kanı ile yazılan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, bugün rafa kaldırılmış bir beyanname olmaktan öteye geçmedi.

Okyanusların bir köşesinde minnacık bir ada halkının, Afrika'da bir zenci kabilesinin haklarını korumak, onları insanlığın mümtaz bir üyesi haline getirmek şüphesiz insanlık için onur verici bir manzardır. Fakat yüz milyondan fazla Türk topluluğunun Komünist Rus faşizminin, Kızıl Çin ve dikta rejimiyle idare edilen diğer ülkelerin kurbanı olarak 20. asrın son yarısında parya hayatı yaşaması, dünyamı-